

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 การคัดเลือกหน่วยย่อย

ประภาพรรณ เสนีตันติกุล ศึกษาศัพท์ภาษาถิ่นใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรี-
ธรรมราช และสงขลา โดยใช้หน่วยย่อยประมาณ 2,616 หน่วยย่อย พบว่ามีศัพท์ที่ต่างอย่าง
ชัดเจนระหว่างสุราษฎร์ธานีกับนครศรีธรรมราช (ใช้ศัพท์คนละศัพท์) อยู่ 226 หน่วยย่อย
จาก 226 หน่วยย่อยนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกหน่วยย่อยที่สามารถถามด้วยแบบสอบถามได้ง่าย
โดยไม่เป็นที่สับสนแก่ผู้ตอบ จำนวน 30 หน่วยย่อย มาใช้กับแบบสอบถามของผู้วิจัย ดังนี้

1. กรีบ	16. คิ่นที่ไม่มีแสงจันทร์ส่อง
2. ท้ายทอย	17. พระจันทร์
3. ป่า	18. แกงไตปลา
4. น้าชาวม้า	19. กุ้งแห้ง
5. สร้อยคอ	20. เหล็กไน
6. ตะกร้า	21. พุค
7. ตะหลิว	22. คัก (ต้นไม้ใหญ่คล้ายชวาน)
8. เสวียนรองหม้อ	23. คัก (นมหรือน้ำคล้ายกรรไกร)
9. สุ่มไก่	24. ทอก (ตะปู)
10. ข้าวโพค	25. เป็นหว่ง
11. ฝรั่ง	26. มคขึ้น
12. พริก	27. เคียวนี้ (ปัจจุบันนี้)
13. มันแกว	28. เมื่อไร
14. สับประค	29. ตะกอน
15. คิ่นที่มีแสงจันทร์ส่อง	30. ตะปู

2.2 การสร้างแบบสอบถาม

คำถามในแบบสอบถามมีทั้งหมด 30 ข้อ โดยแต่ละข้อจะให้หน่วยบรรทัดเป็นศัพท์ไทยถิ่นกลาง แล้วให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกศัพท์ที่ประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลใช้พูดมากที่สุด 1 ข้อย่อยจากตัวเลือกที่ให้ไว้ ในกรณีที่ตัวเลือกที่ให้ไม่ตรงกับภาษาที่ใช้พูด ก็ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนคำคอบลงในช่องว่างที่มีไว้ หากศัพท์ที่ใช้พูดมีมากกว่า 1 คำ ก็สามารถคอบได้มากกว่า 1 คำคอบ

ตัวอย่าง เช่น

ส่วนหลังของกระโหลกศีรษะ บริเวณเหนือคั่นคอ ซึ่งภาษากลางเรียกว่า ท้ายทอย ภาษาของท่านเรียกว่า¹.....

- ก. ท้ายคั่น
- ข. ท้ายทอย
- ค.

2.3 การคัดเลือกจุดเก็บข้อมูลและผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้คัดเลือกอาจารย์ใหญ่โรงเรียนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยเหตุผลว่า อาจารย์ใหญ่เป็นผู้ที่รู้ภาษาไทยมาตรฐานหรือไทยถิ่นกลางเป็นอย่างดี ย่อมเข้าใจรายละเอียดในแบบสอบถามได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้อาจารย์ใหญ่เป็นผู้ที่คงพบปะกับบุคคลทั่วไปในตำบล อยู่เสมอ นับตั้งแต่ นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ครู หรือข้าราชการอื่นๆทั่วไปในตำบล ย่อมได้เรียนรู้ภาษาที่ใช้ในตำบลเป็นอย่างดี และนอกจากนี้อาจารย์ใหญ่เป็นผู้ที่ทำงานด้านการศึกษา ย่อมสนับสนุนให้ความร่วมมือทำงานด้านการศึกษาเป็นอย่างดี และเท่าที่ผ่านมางานวิจัยหลายเรื่องสำเร็จได้ก็ด้วยที่ความช่วยเหลือจากอาจารย์ใหญ่ในการตอบแบบสอบถาม เช่น งานวิจัยของวันทนี พันธชาติ (2526) เป็นต้น ผู้วิจัยจึงคัดเลือกอาจารย์ใหญ่โรงเรียนเป็นผู้ตอบแบบสอบถามครั้งนี้

สำหรับจุดเก็บข้อมูลนั้น เนื่องจากผู้วิจัยคัดเลือกอาจารย์ใหญ่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงเลือกโรงเรียนประจำตำบลเป็นจุดเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนจากทำเนียบโรงเรียน²ระดับประถมศึกษา ซึ่งเจ้าหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความช่วยเหลือจัดหาให้ โรงเรียนที่คัดเลือกเป็นโรงเรียนที่มีชื่อปรากฏเป็นอันดับแรกของแต่ละ

¹ คู่มือแบบสอบถาม ภาคผนวก หน้า 158

² ทำเนียบโรงเรียน กองสำรวจประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ค่าบวกรวมทั้งสิ้น 267 โรงเรียน จากค่าบด 267 ค่าบด ของทั้ง 2 จังหวัด

2.4 การจัดส่งแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่เป็นจุดเก็บข้อมูล รวมส่งแบบสอบถามทั้งสิ้น 267 ฉบับ ได้รับคืนมาเพียง 133 ฉบับ ผู้วิจัยจึงส่งแบบสอบถามเป็นครั้งที่ 2 โดยคัดเลือกโรงเรียนที่มีชื่อปรากฏเป็นอันดับ 2 ของค่าบดที่ไม่ได้รับแบบสอบถามคืน รวมส่งแบบสอบถามครั้งนี้ 134 ฉบับ ได้รับคืนมา 64 ฉบับ หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ใหญ่โรงเรียนที่มีชื่อปรากฏเป็นอันดับ 3 ของค่าบดที่ไม่ได้รับแบบสอบถามคืนครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนมา 31 ฉบับ รวมได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น 228 ฉบับ จากจุดเก็บข้อมูล 267 จุด คิดเป็นร้อยละ 85.39 (ดูตารางที่ 1,2 หน้า 27,28)

2.5 การวิเคราะห์ศัพท์

เนื่องจากหน่วยบรรดหนึ่งๆอาจมีค่า¹ใช้แทนได้มากกว่า 1 คำ ขึ้นไป จึงต้องมีการวิเคราะห์หาค่าไคบ่างที่เป็นศัพท์² เกี่ยวกัน และค่าไคบ่างที่เป็นศัพท์คนละศัพท์ การวิเคราะห์ประกอบข่ายชั้นตอนหลายชั้นตอน รายละเอียดได้บรรยายไว้ในบทที่ 3

ศูนย์วิจัยและการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ คำอธิบายหน้า 3
² คำอธิบายหน้า 4

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาจาก
 คำบไลในแต่ละอำเภอของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนคำบไล	จำนวนแบบสอบถาม ที่ได้รับกลับคืน	คิดเป็น ร้อยละ
1	อ. ทวชนะ	5	5	100%
2	อ. ไชยา	9	9	100%
3	อ. ทาฉาง	6	6	100%
4	อ. บ้านตาขุน	5	5	100%
5	อ. ศิริวิบูลิคม	10	9	90%
6	อ. พุนพิน	15	15	100%
7	อ. เมือง	10	9	90%
8	อ. กาญจนคิมรุ์	12	11	91.67%
9	อ. คอนล็ก	4	4	100%
10	อ. เกาะสมุย	7	7	100%
11	อ. เกาะพะงัน	2	2	100%
12	อ. พนม	6	4	66.67%
13	อ. เคียนซา	5	4	80%
14	กิ่ง อ. บ้านนาเคิม	4	1	25%
15	อ. บ้านนาสาร	6	4	66.67%
16	อ. เวียงสระ	5	4	80%
17	อ. พระแสง	6	4	66.67%
18	กิ่ง อ. ชัยบุรี	2	1	50%
	รวม	119	104	87.39%

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนจากตำบล
ในแต่ละอำเภอของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวนตำบล	จำนวนแบบสอบถาม ที่ได้รับคืน	คิดเป็น ร้อยละ
1	อ. ชนม	3	3	100%
2	อ. สีซด	7	6	85.71%
3	อ. ท่าเสา	11	10	90.91%
4	อ. พิษุณ	5	5	100%
5	อ. พรหมคีรี	4	3	75%
6	อ. เมือง	17	15	88.24%
7	อ. ฉวาง	12	7	58.33%
8	อ. ลานสะกา	5	3	60%
9	อ. ปากแพ้ง	17	15	88.24%
10	อ. หัวไทร	11	10	90.91%
11	อ. ชะอวด	11	7	63.64%
12	อ. ห้วยใหญ่	6	4	66.67%
13	อ. นาบอน	3	2	66.67%
14	กิ่ง อ. บางขัน	3	3	100%
15	อ. ห้วยสง	12	11	91.67%
16	อ. ร่อนพิบูลย์	8	8	100%
17	อ. เขียวใหญ่	13	12	92.31%
	รวม	148	124	83.78%

2.6 การแสดงการกระจายของศัพท์บนแผนที่

หลังจากวิเคราะห์ศัพท์แล้วผู้วิจัยแสดงการกระจายของศัพท์ต่างๆบนแผนที่ เพื่อเห็นว่าแต่ละศัพท์ปรากฏในจุดเก็บข้อมูลบริเวณใดและปรากฏหนาแน่นเพียงใด ขั้นตอนของการดำเนินงานมีดังนี้

2.6.1 การทำแผนที่ค้นฉบับ ผู้วิจัยเลือกใช้แผนที่ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นแผนที่แม่แบบ โดยเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสถิติแห่งชาติให้ความอนุเคราะห์ในการเตรียมแผนที่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราชซึ่งแสดงที่ตั้งของตำบลทั้งหมดให้ ขนาดของแผนที่ฉบับคัดลอกได้แก่ 30" x 33" ใช้มาตราส่วน 1 : 250,000 ผู้วิจัยได้นำแผนที่ดังกล่าวถ่ายย่อเหลือเพียง 18% ของฉบับคัดลอก เป็นแผนที่ที่มีมาตราส่วน 1 : 1,388,888 และใช้แผนที่นี้ในการแสดงการกระจายของศัพท์ต่อไป

2.6.2 ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์แทนศัพท์ต่างๆในแต่ละหน่วยย่อย ศัพท์ละ 1 สัญลักษณ์ แล้วแสดงสัญลักษณ์เหล่านั้นลงบนจุดเก็บข้อมูลในแผนที่ โดยใช้แผนที่ 1 แผนที่ คือ 1 หน่วยย่อย ในกรณีที่จุดเก็บข้อมูลจุดใดมีการใช้ศัพท์มากกว่า 1 ศัพท์ ก็จะใช้สัญลักษณ์ของศัพท์เหล่านั้นประกอบเข้าด้วยกัน สัญลักษณ์ที่ใช้ในแผนที่ได้แก่

ก. ใช้จุด (.) แสดงตำบลที่เป็นจุดเก็บข้อมูล และแสดงเฉพาะตำบลที่ส่งแบบสอบถามคืนเท่านั้น

ข. ใช้สัญลักษณ์รูปทรงเรขาคณิต 1 สัญลักษณ์ แทนศัพท์ 1 ศัพท์

ค. ใช้ — แสดงเส้นแบ่งเขตอำเภอ

ง. ใช้ ——— แสดงเส้นแบ่งเขตจังหวัด

2.6.3 การพิจารณาการกระจายของศัพท์ ขั้นตอนนี้เป็นการพิจารณาแผนที่ทีละแผ่น เพื่อเห็นว่าศัพท์เกาะกลุ่มในลักษณะใด ศัพท์ใดปรากฏมากและศัพท์ใดปรากฏประปราย (ดูรายละเอียดที่ 4)

2.6.4 การแบ่งเขตภาษาย่อย แบ่งชั้นคอนย่อยๆ ได้ดังนี้คือ

ก. การหาอักษรย่อยละของศัพท์แต่ละศัพท์ที่ปรากฏในแต่ละอำเภอ ของ ทั้ง 2 จังหวัด (คูตารางภาคผนวก หน้า 162-221)

ข. การทำแผนที่แสดงการแบ่งเขตภาษาย่อย โดยใช้แผนที่ 1 แผ่น ต่อ 1 หน่วยย่อย ในแผนที่แต่ละแผ่นผู้วิจัยพิจารณาเฉพาะศัพท์ที่ปรากฏเป็นจำนวนมาก เท่านั้น และไม่สนใจศัพท์ที่ปรากฏอย่างประปราย ในแผนที่แผ่นใดที่สามารถแบ่งแยก พื้นที่ของการใช้ศัพท์ออกจากกันได้ ผู้วิจัยก็จะลากเส้นแบ่งเขตภาษาไว้

อนึ่งหากผู้วิจัยพบว่าในบางบริเวณมีการใช้ศัพท์มากกว่า 1 ศัพท์ เกาะกลุ่มกันอยู่ และศัพท์เหล่านี้ไม่ได้ปรากฏในอีกบริเวณหนึ่ง ผู้วิจัยก็ลากเส้นแบ่งเขตภาษาระหว่าง 2 บริเวณนี้เช่นเดียวกัน (ดูรายละเอียดในบทที่ 5)

ค. การจับประเภทของแผนที่ เป็นการนำแผนที่ที่มีเส้นแบ่งเขตภาษามาพิจารณาจับประเภท (ดูรายละเอียดหน้า 94)

ง. การหาแนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อย ผู้วิจัยแสดงเส้นแบ่งเขตภาษาทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ลงบนแผนที่ 1 แผ่น และสรุปหาแนวแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อย

2.7 การสรุปและเปรียบเทียบผลการศึกษา

เป็นการเปรียบเทียบผลการศึกษากการแปรของศัพท์กับผลการศึกษากการแปรของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย